

pokrajinah. Kolikšna je ta raznolikost, lahko pokažejo številke o umrljivosti otrok. Medtem ko je v letu 1939, imamo mesec po nekaterih okrajih do 30 %.

Zato se tudi v otrok vzporejajo z najlepšimi borimo z velikimi težav

Moramo pa tu poud otroške zaščite, zlasti v cije: Organizacija Unije našo deželo pa je pom razvijanju naših zdravst

Čaka nas še mnogo

Toda ko gledamo težko prehojeno pot in dosežene uspehe v kratki zgodovinski dobi, lahko z gotovostjo in zaupanjem rečemo, da bomo premagali tudi te težave. Storili bomo vse, da bodo otroci Jugoslavije, bodoči državljani svoje dežele in državljani sveta, preživeli srečno detinstvo, obdano z ljubeznijo družine in skrbjo družbene skupnosti.

ala 10,5 % proti 14,5 % okrog 2 %, medtem ko (tek natalitete) dosegla nekaterih krajih lahko ko se po drugih krajih ejše potrebe otrok.

šimo najtežje probleme mednarodne organizacije, posebnega pomena za prehrani kakor tudi v

O sodobnem gledanju na zaščito socialno ogroženega otroka

Dr. Dragica Vendramin

Zdrav otrok je temelj vsake družbe. Od njegovega razvoja, sposobnosti za življenje in delo je odvisna usoda človeštva, njegov napredek ali propad. In v tem svojem poslanstvu odigrajo svojo vlogo prav vsi otroci: oni, ki so imeli srečo in so odrasli v varnem okrilju domače družine, kakor tudi oni, ki so svoj dom izgubili in bili na milost in nemilost izročeni družbi, katere del so tudi sami. Ta odnos družbe do otroka pa se je skozi stoletja zelo spreminjal. V dobi antične grško-rimske kulture je veljal »zakon močnejšega«. Obdržali so se lahko le najmočnejši, slabotni niso imeli pravice do življenja. Nato sledi dolga doba »krščanskega usmiljenja«, ki je sicer proglasila detomor za zločin, ni pa rešila otrok bede in pomanjkanja z vsemi posledicami. V 18. stoletju so se zlasti s francosko revolucijo pojavila načela humanosti. Družba je začela reševati obenem z drugimi socialnimi problemi tudi problem zapuščenih otrok. V velikih domovih jim je nudila to, kar je menila, da nujno potrebuje vsako človeško bitje: streho, hrano, obleko in nekaj kasarniške vzgoje, nihče pa ni pri tem pomislil na potrebe otrokove osebnosti. V vseh kasnejših desetletjih se je razvijala medicinska znanost in socialna služba. Uspelo ji je znižati umrljivost otrok v nekaterih deželah bolj, drugje manj. Šele v zadnjih letih pa je postal otrok kot osebnost predmet znanosti. S tem momentom je postal tudi otrok brez družine znanstveni problem, ki ga raziskujejo psihiatri,

¹ Unicef = United Nations International Children's Emergency Fund = Mednarodni sklad Združenih narodov za nujno pomoč otrokom. — Op. ur.

psihologi in pediatri. Razvila se je nova veja znanosti, ki jo imenujemo mentalna ali duševna higiena.

Osnovna načela duševne higiene so: normalen telesni in duševni razvoj otroka, zlasti do šestega leta, se odigrava le v družini, pri čemer je najvažnejša simbioza »mati — otrok«. Edino mati zadosti vsem osnovnim potrebam dojenčka in malega otroka, ki so nujne za njegovo duševno zdravje. Če otroka od matere ločimo in ne zadovoljimo njegovih osnovnih potreb, ima to za posledico razvoj psihopatskih osebnosti: nesigurnih ljudi, fanatikov, ljudi brez volje, tatov, agresivnih, asocialnih ljudi, prostitutk, alkoholikov in kriminalcev. Zato si moramo pri presoji otrokove zaščite kar se le da prizadevati, da otroka obdrži mati. Adopcija, rejništvo, dečji domovi in podobno naj so vselej le skrajni ukrepi, takrat, ko druga rešitev ni mogoča. Če pa že moramo zaščititi otroka iskati v teh ustanovah, tedaj jim moramo v njih nuditi v največji meri vse, kar je nujno potrebno za otrokov normalni duševni razvoj. Omogočiti moramo materi, da lahko redno obiskuje otroka. Osebe, ki otroka neguje, mora biti po možnosti vedno isto in visokih moralnih kvalit, takšno, da mu vsaj delno lahko nadomesti materinsko figuro, ki je za otrokov razvoj tako nujno potrebna. Oseba, določena za nego otroka, mora skrbeti ne le za zadovoljitev otrokovih telesnih, ampak tudi duševnih potreb. Z otrokom se mora osebno ukvarjati, ga pestovati, se pogovarjati z njim ter mu v vsem nuditi občutek zaščite in varnosti. Vse to je najlažje izvedljivo, če otroka, ki je izgubil svoje domače, za daljši ali krajši čas namestimo v tujo družino, kjer bo živel kot vsak drug družinski član, v okolju družinske topline in varnosti, obdan z ljubeznijo svoje nadomestne matere — rejnice.

Iz vseh teh razlogov smo tudi pri nas izpremenili ravnanje pri zaščiti socialno ali zdravstveno ogroženih otrok. Pri presojanju kriterijev za sprejem otrok v kakršno koli ustanovo za zaščito otrok smo zelo strogi. Skušamo presoditi vse možnosti, da bi otrok ostal pri materi, in prepričati tudi njo, da je vsaka druga rešitev boljša kot ločitev otroka od matere. Če je ločitev neizogibna, skušamo izbrati najprimernejši način med sledečimi možnostmi, ki jih imamo na razpolago:

1. Namestitev otroka v dečji dom.
2. Namestitev otroka v rejniško družino.
3. Adopcija.

Vsak od teh načinov ima določene prednosti pa tudi slabe strani. Zato moramo pri izbiri postopati čisto individualno.

Prednost oskrbe v dečjem domu je v tem, da ustrežata nega in prehrana vsem sodobnim zahtevam in da so otroci pod stalno zdravniško kontrolo. Starši so mirni, ker vedo, kje in v kakšnih rokah je otrok. Vse te prednosti pa so razmeroma majhne v primeri s pomanjkljivostjo zaprte zaščite. Iz že omenjenih vzrokov opazamo, da oskrbovanci dečjih domov kljub dobremu fizičnemu razvoju zaostajajo duševno za svojimi vrstniki, ki imajo mater in dom. Kljub prizadevanju je v zavodu otroku nemogoče dati tisto individualno ljubezen in skrb, ki mu jo daje mati. Negovalka vsega tega ne utegne, povrh pa traja njena služba samo osem ur. Materinski obraz prve negovalke, ki se mu je otrok morda že privadil, je zamenjal drug obraz, ki mu je morda tuj in mu ne daje občutka varnosti in topline. Kako daljnosežne posledice ima vse to za razvoj otrokove osebnosti, smo že omenili. Razen tega so v dečjih domovih zaradi velike koncentracije otrok stalni hišni infekti, ki tudi zdrav-

stveno ogrožajo oskrbovance. Ne najmanj važno je končno dejstvo, da je oskrba otrok v zavodu mnogo dražja kot v družini. Zato se odločimo za sprejem otroka v dečji dom le, če je mlajši od šestih mesecev, če je zelo slaboten in nujno potrebuje zdravniške kontrole in če je sprejem potreben le za prav kratek čas. Vse ostale otroke, ki nujno potrebujejo daljši čas zaščite, pa damo v oskrbo v rejniške družine, če že ne moremo otroka vrniti staršem ali vsaj sorodnikom.

Rejništvo je boljši način otroške zaščite, kot pa je namestitev otroka v dečjem domu. Otroku nudimo emocionalni milje, ki je ugoden za njegov razvoj, pa čeprav v tuji družini. Najvažnejša je pri tem načinu zaščite izbira prave družine za določenega otroka. Rejniška družina naj bo popolna: z možem in ženo. Rejniki morajo imeti mnogo osebnih vrlin: ljubezen do otrok, toplino, umerjenost in sposobnost sodobne vzgoje in nege otroka. Ta zahteva je važna zlasti za otroke, ki bodo ostali predvidoma v rejniški družini zelo dolgo — morda celo tako dolgo, dokler ne bodo imeli lastnega poklica in lastne družine. Tudi če se bodo ti otroci kasneje šolali v drugem kraju, morajo imeti vedno možnost, da se vračajo v svoj rejniški dom, kar jim bo dalo občutek gotovosti, varnega doma in enakosti z otroki, ki živijo s svojimi starši. Predvsem pa moramo paziti, da otroka, ki se je že privadil rejniški družini, ne iztrgamo iz nje in ne premeščamo drugam, če to res ni neizbežno, najmanj pa ga smemo spet poslati v kak zavod. V tem primeru bomo naenkrat porušili vse to, kar je storila rejniška družina za otrokov razvoj.

Če računamo, da bo mati lahko po določenem času, ko bo minil vzrok, zaradi katerega je bil otrok zaščiten, zopet vzela otroka k sebi, moramo paziti na to, da ima mati, tudi če je otrok v reji, možnost otroka obiskovati. Zato moramo paziti na to, da namestimo otroka v isti kraj ali vsaj v takega, ki je materinemu prebivališču čim bližji. Prevelika oddaljenost ima le prevečkrat lahko za posledico, da se vez mati — otrok za vedno pretrga — zlasti če je bila morda že prej zrahljana, zato moramo to važno stran pri nameščanju otrok v rejniško družino vedno upoštevati.

Kadar pa ugotovimo, da je otrok definitivno izgubil svoj dom oziroma da so vzroki, zaradi katerih je potrebna zaščita, taki, da ga nikoli več ne bomo mogli vrniti staršem, damo otroka v posvojitev. To je najboljši način zaščite zato, ker nudi otroku pravo in trajno družinsko življenje. Vendar se za ta korak ne smemo prenačljiti. Trenutno socialno težko stanje matere ne sme biti vzrok, da se otroku odpove. V tem primeru je treba materi materialno in moralno pomagati, da prebrodi težave. Šele takrat, če otrok izgubi starše ali če se mati kljub ponovnemu in ponovnemu razgovarjanju in prepričevanju odloči, da se otroku odpove, se odločimo za adopcijo. Pri tem pa moramo zelo paziti na izbiro družine, ki bo sprejela otroka. Bodoči starši morajo kazati slična osnovna nagnjenja, lastnosti, temperament in celo zunanost, kot jo približno lahko predvidevamo pri otroku. Bodočim adoptivnim staršem moramo dati možnost intimnega kontakta z otrokom, ki bo najbolje pokazal, ali bo bodoča družina harmonična ali ne.

V tem kratkem sestavku sem hotela nakazati, kakšne so sodobne smernice pri zaščiti socialno ogroženih otrok. Vsi, ki pri tej zaščiti sodelujejo, od socialnih delavcev do rejniških družin in adoptivnih staršev, vršijo ogromno in odgovorno družbeno nalogo z edinim ciljem: vzgojiti telesno in duševno zdrave otroke v zrele osebnosti, sposobne dela in življenja v harmonični celoti skupnosti.